

Op een speelse wijze leren lezen, met het rotaspel!

Kraak de taalcode,
door woorden met elkaar te vergelijken.
Voor kinderen uit de laatste kleuterklas en het eerste leerjaar.

Handleiding bij Kraak de taalcode. boekje 1 van 5

Op een speelse wijze leren lezen met het rotaspel.

Kraak de taalcode, door woorden met elkaar te vergelijken.
Voor kinderen uit de laatste kleuterklas en het eerste leerjaar.

Handleiding bij Boekje 1

Algemeen: Recent wetenschappelijk onderzoek pleit met heel wat overtuigende argumenten voor een leren lezen dat niet start met het memoriseren van globaalwoorden (dat zijn woorden die vooraf moeten vanbuiten geleerd worden), en evenmin met het aanleren van de ‘losse letters’. Men kiest voor een directe aanpak van het leren lezen, dat in wezen het ‘kraken van een code’ is, een code die in het taalsysteem verborgen zit. Onze taal is fonologisch opgebouwd: als je gelijkenis in woorden hoort, kun je die ook zien, en als je gelijkenis ziet, kun je die ook horen. Heb je dat door, dan weet je dat woorden uit kleinere stukjes bestaan en bezit je al enig ‘fonologisch bewustzijn’. Je hebt het nodig om veilig met leren lezen te starten. Heel wat stemmen gaan op om ook al in de kleuterklas hieraan systematisch te werken. Bij dit alles is het rotaspel een handig hulpmiddel. Het is een zelfcorrigerend vraag- en antwoordspel, dat op een speelse en methodisch doordachte wijze beginnende lezertjes begeleidt bij het voorbereidend lezen. Het is aan geen enkele leesmethode gebonden en ondersteunt door zijn nadruk op het logisch redeneren, op een volkomen veilige wijze alle voorbereidend werk bij de start van iedere bestaande leesmethode.

Beschrijving per bladzijde.

Titelbladzijde. Het rotaspel helpt kinderen ontdekken hoe het lezen juist in elkaar zit. En dit niet door woorden of ‘letters’ al vanbuiten te leren. Wel door eenvoudige woorden voortdurend met elkaar te vergelijken en tegelijk te letten op wat je hierbij hoort, en wat je hierbij ziet. In boekje 1 hebben we aandacht voor woorden met een gelijk eindrijm: woorden als 'haas' en 'vaas'. Kinderen verklanken een aantal prenten, beluisteren ze en gaan na of ze al dan niet rijmen, ze vergelijken hierbij ook de gedrukte woordbeelden met elkaar. Alle voorkomende woorden zijn klankzuiver, drievoudig geleed en hebben allen de klinker in het midden.

Kaft achteraan. Vooraleer met de werkblaadjes te starten is het niet slecht alle prenten- op de achterzijde van elk van de vijf boekjes - even te overlopen en ze samen met het kind te benoemen. Zo staat er b.v. een ‘haan’, geen kip, en een ‘haas’, geen konijn. Een kind dat b.v. de woorden ‘haas’ en ‘vaas’ wil uitluisteren naar hun eindrijm, maar het over een ‘konijn’ en een ‘vaas’ heeft, maakt het zichzelf wel erg moeilijk.

Erg belangrijk dat de letters worden uitgesproken zoals ze in het woord klinken. Zo moet je de losse letters van het woord maan zo uitspreken: ‘mmm – aaaa – nnn’.

Dus niet zoals in het alfabet ‘em’ ‘aa’ ‘en’.

Want als je als kind die letters samenvoegt, krijg je het woord ‘emaaen’, en dat is iets helemaal anders dan ‘maan’!

Zo speel je het rotaspel.

1. Kies je oefening en draai de draaibijel.

2. Kies de oplossing en draai het bij je oefening.

3. De pijl wijst naar het juiste antwoord? Goed zo.

Blz. 2. De spelregels staan hier erg uitvoerig toegelicht. Ze moeten natuurlijk aan de kinderen even uitgelegd worden. Het is voor kinderen een logische zaak dat je een oefening slechts mag beginnen als de kleurcode sluitend is, als de kleur op het werkblad en de kleur op de schijf bij een bepaalde oefening hetzelfde is. Het is voor een kind ook geheel logisch dat je het juiste antwoord in de schijf tot bij de oefening brengt waarmee je bezig bent, want dat antwoord past bij die vraag. Je kunt deze beweging als begeleider best even voordoen: de vinger op het juiste antwoord, en de draaibeweging met de schijf: van dit antwoord tot bij de passende oefening. De draaibeweging, wijzerzin of tegenwijzerzin speelt hierbij helemaal geen rol. Kinderen leren vrij vlug om de kortste weg te kiezen.

Blz. 3. Kan het? Ja of neen?

Kan je oefening en draai de draaibijel.
Kies de oplossing en draai het bij je oefening.
De pijl wijst naar het juiste antwoord? Goed zo.

Blz. 3. Kan het? Ja of neen?

De onderlegplaat ligt al onder het boekje, het asje doorheen de perforatie van alle rechterbladzijden en de draaischijf werd erop gelegd, met de grijze kleur bij oefening 1: een eend aan een computer. Dat kan natuurlijk niet. Het antwoord is dus neen: het horizontale streepje moet gedraaid worden. Laat je kinderen bij de eerste oefening ook neen knikken met hun hoofd, zo zullen ze makkelijk onthouden welk streepje bij 'neen' past. Ook bij de tweede oefening past het 'neen - streepje'. De derde oefening, een hand die letters schildert, kan wel. Hier dus even 'ja' - knikken en het 'ja' - streepje draaien. Oef. 4, een koe op ski's, kan uiteraard ook niet, 5 en 6 wel, en 7, een aap die leest, kan evenmin. En hiermee zijn de 'ja' - en 'neen' - symbolen even geoefend, samen met de spelregels. We zijn klaar om met het voorbereidende lezen te starten.

Blz. 4. Zijn beide woorden aan elkaar gelijk?

w i e l	w i e l
r a a m	h u i s
f i e s	m a a n
v a a s	v a a s

Blz. 4. Zijn beide woorden aan elkaar gelijk?

Hier staan woordparen met ofwel een totale gelijkenis ofwel een totaal verschil: kinderen bevestigen of ontkennen de gelijkenis. Ook kleuren ze de gelijke woorden in. Niet om hen bezig te houden, wel om tijdens het kleuren hun aandacht te scherpen voor het zien van de gelijknissen in de te kleuren woordparen. De eerste oefening op elk werkblad (hier het voorbeeld: wiel-wiel) is telkens al opgelost. De oefening rechts ernaast is steeds identiek met de eerste, maar moet nog gemaakt worden. Kinderen zien onmiddellijk dat hier totale gelijkenis is en zetten bij de oefening met nummer 1, het verticale ja-streepje. Dit doen ze ook zo bij oef. 2 (raam), 4 (roos) en 7 (vaas). Zo komt bij de woorden 'huis' en 'muur' het horizontale neen-streepje. Ook bij oef. 5 en 6 wordt het 'neen' - streepje ingevuld. De gelijke woorden worden ingekleurd, de ongelijke niet. Dit hele blad is dus vrij vlug afgewerkt.

Blz. 5. Zijn beide woorden aan elkaar gelijk?

Alle oefeningen op deze rechterbladzijde zijn dezelfde als die op de linkerbladzijde. Allen staan ze nu netjes in een grote cirkel geschikt. Nadat de schijf op het asje werd gelegd gaan kinderen na of de oefeningen die ze op het linkerblad hebben gemaakt wel juist zijn. Ze verbeteren dus hun eigen werkje via het rotaspel. Ook hier kunnen de gelijke woorden ingekleurd worden, liefst met een zachte kleur zodat de letters nog te zien zijn. Wijzelf gebruikten in de voorbeelden een zachte roze kleur. De ervaring leert dat kinderen tijdens dit inkleuren de woorden, later de woorddelen, enige keren herhalen. En dat is inderdaad de bedoeling. Merken we nog op dat de opdrachten er staan voor de begeleider. De kinderen kunnen deze uiteraard niet lezen. Meestal is zo te zien wat er gevraagd wordt.

Blz. 6. Rijmen de woorden?

Kinderen vergelijken woorden niet meer in hun geheel, wel gaan onze beginnende lezertjes na of woordparen al dan niet rijmen. En eigenlijk is dat wel een beetje vreemd, want ofschoon een muur helemaal geen vuur is, toch vertonen de woorden 'muur' en 'vuur' geen totaal verschil, maar evenmin een totale gelijkenis: in de beide woorden is een stukje gemeenschappelijk. Je kunt het niet alleen zien in het gedrukte woord, maar je kan het ook horen bij het verklanken van de prent. Dan hoor je 'iets' dat hetzelfde klinkt. Het gemeenschappelijke woorddeeltje in deze oefeningen meteen kunnen benoemen is nu nog veel te moeilijk, maar het wordt ook niet verwacht. Het is ruimschoots voldoende als je als kind kunt horen dat zo 'iets' er is, of er niet is. En dat is wat op dit werkblad ook wordt ingevuld. Bij oef. 1, 2, 4 en 6 komt het 'ja' - streepje, want deze woorden rijmen. Oef. 3, 5 en 6 rijmen niet.

Blz. 7. Rijmen de woorden?

Alle oefeningen zijn weer hetzelfde als op blz. 6. Kinderen gaan na of ze hun vorig werkblad juist hebben ingevuld. Ze kleuren weer de gelijke eindrijmen. De woorden iets langer laten klinken dan normaal kan sommige kinderen helpen om te horen of woorden rijmen : mmmuuuuurrrrrr - vvvvvuuuuuurrrrrr. Daarom ook kozen we zoveel mogelijk woorden waarbij de stukjes lang aangehouden kunnen worden. Zo kan je in 'muur' alle stukjes laten klinken zolang je adem hebt. Dan heb je ruim de tijd om jezelf (of anderen) te beluisteren. Heel anders is dat b.v. in woorden als 'pet' of 'pop'. Die kan je niet 'laten duren' en zijn heel wat moeilijker om 'uit te luisteren'. Daarom komen ze pas later voor in onze oefeningen.

Blz. 8. Rijmen de woorden?

Alle oefeningen zijn andermaal hetzelfde als op blz. 6 met dit ene verschil dat de gedrukte woorden hier weggelaten zijn. Je kunt dus niet meer zien dat woorden rijmen, en je zal ze dus heel goed moeten beluisteren. Je zult dus als kind je prentjes nauwgezet moeten verklanken en hierbij goed letten op wat je zegt (dat kan je b.v. in een spiegel zien) en wat je hoort.

De naam van een prentje vergeten? Geen nood. De afspraak is dat je steeds de naam van een prent aan de begeleider of de begeleidster mag vragen. De ervaring leert dat zulks een paar maal voorkomt.

Zit je vast? Je mag steeds van een vorig werkblad afkijken. Want ook juist afkijken is eveneens een vorm van vergelijken. Je kunt de gelijke woordstukjes kleuren.

Blz. 9. Rijmen de woorden?

Alle oefeningen op deze rechterbladzijde zijn dezelfde als die op de linkerbladzijde, alleen zijn ze verwerkt in spelvorm.

Kinderen spelen dit blad en kijken zo na of ze het vorige werkblad foutloos hebben ingevuld.

Ook hier kunnen de gelijke woordstukjes ingekleurd worden. Men zal merken dat kinderen tijdens dit kleuren hun woorden traag en nauwgezet herhalen en blijven beluisteren en hierbij hun aandacht toespitsen op dat gelijke rijmende stukje in de beide woorden. Stilaan begint er zich een ongekende wereld te openen: woorden leren beluisteren op de stukjes die erin verborgen zitten. Aan zoiets hadden ze voordien eigenlijk nooit gedacht.

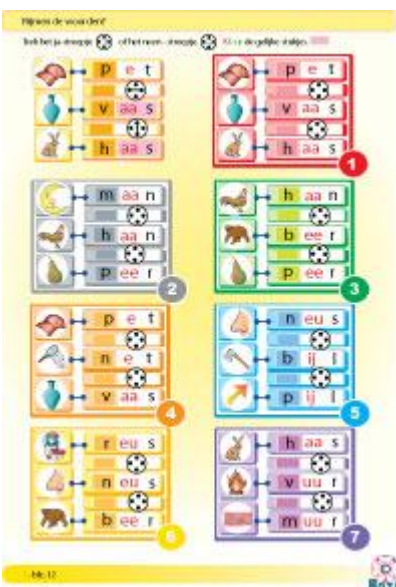
Blz. 10. Rijmen de woorden?

Kinderen gaan na of de woordparen al dan niet rijmen. Uiteindelijk merken ze dat inderdaad alle woordparen rijmen. We willen hen nog intenser laten aanvoelen en ontdekken dat je bij het horen van gelijkenissen in woorden, deze gelijkenissen ook ziet. En ook het omgekeerde geldt: zie je gelijkenis, dan moet je ze horen ook. Nu de aandacht vooral gericht is op het gelijke rijmende stukje, gelukken een aantal kinderen er reeds in om dat stukje beter te herkennen en zelfs te benoemen. Toch is dat helemaal nog geen noodzaak. Er komen nog heel wat oefenmateriaal en we willen alle druk zeker vermijden. We willen op een speelse wijze leren lezen. Weer kleuren ze de gelijke woorddeeltjes in.

Blz. 11. Draai het gelijke stukje in de beide woorden.

Kinderen vinden hier dezelfde oefeningen als op blz. 10. Hier zijn de ja - streepjes echter al overal ingevuld. Onze beginnende lezertjes moeten nu het gelijke stukje in de woordparen telkens draaien. Dit houdt in dat ze het gemeenschappelijke stukje behoorlijk goed moeten bekijken, en het dan in één der openingen van de schijf moeten zoeken. Heel duidelijk, heel expliciet wordt hiermee nog maar eens ‘gezegd’ dat beide stukjes één gemeenschappelijk deeltje hebben. De aandacht die er hier aan besteed wordt maakt dat meer kinderen erin lukken dit gemeenschappelijke deeltje af te zonderen uit de woorden, en het gemakkelijker leren herkennen en benoemen. De gelijke woorddeeltjes worden, zoals steeds, ingekleurd.

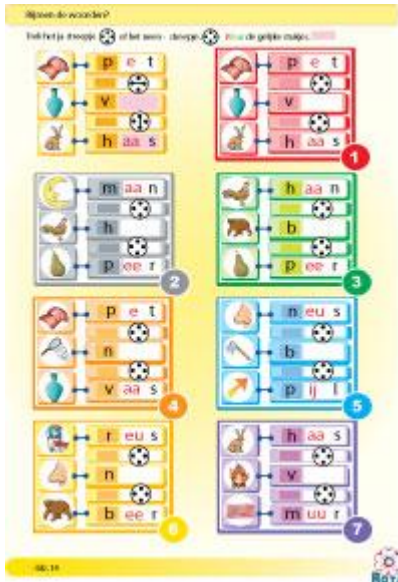
Blz. 12. Rijmen de woorden?

Kinderen vergelijken nu een woord met een woord erboven en een woord eronder. Het is al een aanzet naar de oefening op blz. 14. Omdat in het voorbeeld ‘pet’ en ‘vaas’ niet rijmen, wordt het ‘nee’- streepje ingevuld. Omdat ‘vaas’ en ‘haas’ wel rijmen, komt tussen de beide woorden het ‘ja’- streepje. Het afwerken van de oefeningen gaat meestal erg vlot, ook al omdat de rijmende woorden dezelfde zijn als die van blz. 10. Kinderen kunnen eventueel op die bladzijde gaan afkijken. Zoals al gezegd: juist afkijken is ook een vorm van vergelijken. Toch zijn de meeste zover gevorderd dat ze bij het verklanken van de drie prenten, haast onmiddellijk de ‘indringer’, het niet rijmende woord, ontdekken.

Blz. 13. Draai de ontbrekende prent.

Weer gaat het om dezelfde woordparen als op de vorige bladzijden. Alleen is nu de rijmende prent niet gegeven, wel het rijmende woord. Aan de hand van de prent ‘vaas’ in oef. 1 verklanken de kinderen het woord ‘vaas’ dat ze nog niet uit de letters kunnen lezen. Ze zien aan het ‘ja’- streepje dat het tweede en te zoeken woord rijmt op ‘vaas’. En doorheen de draaischijf (in haar juiste ‘stand’) zijn slechts drie van de zeven prenten te zien: ‘muur’, ‘net’ en ‘haas’. Via het op het gehoor vergelijken van het woord ‘vaas’ met elk van de drie woorden ‘vaas - muur’, ‘vaas - net’ en ‘vaas - haas’ is de rijmende prent ‘haas’ vlug ontdekt en met de schijf tot bij de oefening gedraaid. De gelijke woordstukjes worden weer ingekleurd.

Blz. 14. Rijnen de woorden?

Dit werkblad is bijna geheel analoog aan blz. 12. Het enige verschil bestaat erin dat het eindrijm van het tweede woord in elke oefening weggelaten is. Zo zoeken kinderen in de eerste oef. b.v. welk stukje past bij het tweede onvolledige woord. Omdat ze na al het vorige ondervonden hebben dat bij een gelijke klank een gelijk letterteken past, en omdat 'pet' en 'vaas' geen gelijke klank hebben, mag wat in het tweede woord ontbreekt, niet afgekeken worden van het woord 'pet'. Omdat 'vaas' en 'haas' wel rijmen, mag wat in het onvolledige woord ontbreekt wel afgekeken worden van het woord 'haas'. Men ziet, het is een 'horen' en 'zien', en via het vergelijken van het klank- en schriftbeeld en een juist redeneren, een 'zeggen' wat er moet staan.

Blz. 15. Draai wat ontbreekt.

Deze bladzijde bevat alle rijmende prenten van de vorige blz. 14. Bij het tweede woord ontbreekt echter het eindrijm. Men ziet zo de analogie, de gelijkenis én het verschil met de speelbladen 13 en 11. Het blijven steeds varianten op éénzelfde thema: het eindrijm.

Omdat in oef. 1 de rijmende prenten 'vaas' en 'haas' gegeven zijn, kan wat in het tweede woord ontbreekt, van het eerste woord worden afgekeken. Bij een juiste stand van de schijf kan slechts gekozen worden uit de woorddeeltjes 'uur', 'et' en 'aas'. De kinderen zien zo dat enkel het laatste deeltje 'aas' past bij het woord 'haas'. Dit stukje wordt tot bij de oefening gedraaid. De gelijke stukjes worden ingekleurd.

Blz. 16. Rijnen de woorden?

Men ziet weer de analogie met werkblad 14. Het niet rijmende woord is hier telkens weggelaten. Gegeven in het voorbeeld zijn prent en woord 'vaas' samen met de prenten 'haas' en 'pet'. Eveneens gegeven is een tweede gedrukt woord dat de kinderen uiteraard nog niet kunnen lezen. Gevraagd wordt dit woord te verbinden met de passende prent. Het lijkt wel een primitieve vorm van lezen. Kinderen zien dat het tweede woord hetzelfde rijmende deeltje heeft als het eerste woord. Dit eerste woord is 'vaas', want het is vergezeld van de prent 'vaas'. Omdat het tweede woord ofwel 'pet' is, ofwel 'haas' en het moet rijmen op 'vaas' kan het enkel 'haas' zijn. Daarom komt er een verbindingsstreepje tussen het woord 'haas' en de prent 'haas'. De gelijke woorddeeltjes worden ingekleurd.

Blz. 17. Draai de ontbrekende prent.

Dit speelblad is analoog aan de speelbladen 15, 13 en 11. Het zijn juist deze analogieën die maken dat kinderen geen grote denkstappen hoeven te maken en dat heel wat zichzelf uitwijst. Alles wat het materiaal uit zichzelf kan ‘vertellen’ hoeft niet door de begeleider of begeleidster worden voorgezegd. Het is aan de kinderen om zoveel mogelijk zelf ontdekkingen te doen. Men stelt overigens vast dat kinderen hoe langer hoe minder komen vragen en dat ze in de vele analogieën gemakkelijk hun weg vinden. Iets wat hen ook enorm motiveert.

Geheel analoog als bij speelblad 13 draaien de kinderen telkens de ontbrekende prent. Er moet nu wel telkens uit zeven prenten gekozen worden.

De gelijke woorddeeltjes worden ingekleurd.

Blz. 18. Rijmen de woorden?

Dit werkblad is analoog aan werkblad 16. Het verschil is evenwel dat nu één prent moet verbonden worden met één van twee gegeven woorden. Gegeven zijn in het voorbeeld twee rijmende prenten, ‘vaas’ en ‘haas’. Bij de prent ‘vaas’ is ook het woord ‘vaas’ gegeven. Gevraagd is welk van twee woorden past bij de prent ‘haas’. Kinderen kunnen het niet lezen, maar zien dat één van de twee woorden rijmt op het woord ‘vaas’. Dit woord mag dus verbonden worden met de prent ‘haas’. Het is eveneens een vorm van primitief lezen. Kinderen mogen uiteraard gaan afkijken op een vorig werkblad. Men zal merken dat ze bij het maken van deze oefeningen hun woorden en woorddeeltjes steeds blijven verklanken. Ze werken nooit ‘in stilte’. Daardoor oefenen ze ook voortdurend de koppeling van klank- aan schrifttekens. En dat is uiteraard de bedoeling.

Blz. 19. Draai het ontbrekende woord.

Dit speelblad gelijkaardig met de vorige speelbladen 11, 13, 15 en 17. Dit maakt dat de opeenvolgende stapjes steeds zo zijn dat kinderen nauwelijks enige toelichting hoeven te vragen. Gegevens en gevraagd springen zo in het oog en maken heel wat zelfstandig werk mogelijk. Gegeven zijn in oef. 1 de prent en woord ‘vaas’ en de rijmende prent ‘haas’. Gevraagd is het volledige woord ‘haas’. Ligt de schijf in de juiste stand dan zien de kinderen enkel de woorden ‘muur’, ‘net’ en ‘haas’. Alleen dit laatste heeft hetzelfde eindrijm als het gegeven woord ‘vaas’ en wordt dus tot bij de opgave gedraaid. Gelijke woorddeeltjes worden weer ingekleurd.

En hiermee is het boekje op eindrijm afgewerkt. Kinderen hebben ontdekt dat woorden geleed zijn, dat ze bestaan uit kleinere stukjes. Het volgende boekje volgt de ingeslagen weg. Dan richten we onze aandacht echter op het beginrijm.